

کارشناس آموزشی و فرهنگی دانشکده فیزیک و شیمی

تهیه، تنظیم و گردآوری مطالب: نیر مسافر

اخلاق حرفه ای: علم اخلاق قرن ها قبل از میلاد مسیح در مشاغل و حرف گوناگون وارد شده است.

اولین قانون تدوین شده در زمینه ی اخلاق حرفه ای به سوگندنامه ی بقراط در یونان باستان باز می گردد، که در آن وظایف و مسئولیت های اخلاقی پزشکان مشخص شده بود.

مفهوم اخلاق حرفه ای از علم اخلاق اتخاذ شده است. اخلاق حرفه ای عبارت است از مجموعه ی قوانین اخلاق حرفه ای که در وهله ی اول از ماهیت حرفه یا شغل به دست آمده است.

اولین و مهم ترین وظیفه اخلاق حرفه ای: رشد و توسعه قوانینی مبتنی بر اخلاق در شغل موردنظر است.

مؤلفه های رفتار اخلاقی: در سال ۱۹۸۳ رست چارچوب سودمندی را برای درک مفاهیم رفتار اخلاقی به وجود آورد. ابتدا وی عمل اخلاقی را بدین گونه تعریف می کند که عمل اخلاقی انجام هر رفتاری است که منجر به رفاه دیگران می گردد.

مثال: اگر شخصی، شاهد دزدی باشد که در صدد شکستن قفل در خانه ی همسایه است، زمانی که عمل دزد را ببیند عکس العمل شاهد می تواند رفتار اخلاقی باشد، زیرا آن عمل، رفاه همسایه را متأثر می سازد. اگر شخص ناظر، خود را در عملی درگیر کند که همسایه از آن سودی ببرد مثل زنگ زدن به پلیس یا داد زدن از پنجره به منظور فرار دزد، پس دست به عمل اخلاقی زده است.

به طور کلی، هر عملی که نتیجه ی عکس این عمل را داشته باشد مثل تماس نگرفتن با پلیس یا نادیده گرفتن قضیه دزدی، عملی غیر اخلاقی است. آنچه عملی را اخلاقی می سازد آن است که فرد نهایت تلاش خود را برای کمک به همسایه انجام دهد. برعکس، اگر شخصی کاری انجام ندهد و یا چشم پوشی کند، نمی توان به آن عمل برچسب اخلاقی زد، مگر این که فرد به نوعی عملی در جهت رفاه همسایه انجام دهد.

البته به یاد داشته باشید، نیازی نیست که به دلیل اخلاقیات، رفاه خودمان را برای دیگران به خطر بیندازیم. تنها به این دلیل که ما افرادی را که سلامت خودشان را به خطر می اندازند، قهرمان می نامیم. این قهرمانان ورای وظیفه ی اخلاقی شان عمل کرده اند تا از رفاه دیگران مراقبت کنند.

رست (۱۹۸۳) چهار جزء از رفتار اخلاقی را تعریف می کند که باید در مورد یک عمل اخلاقی نتیجه بخش، مدنظر قرار گیرد:

۱- اولین مؤلفه رفتار اخلاقی حساسیت اخلاقی است: یعنی فرایند تشخیص موقعیت، زمانی که شخصی بخواهد برای رفاه دیگران کاری انجام دهد.

در اخلاق حرفه ای، حساسیت اخلاقی به معنای تشخیص مفاهیم و استنباط ها یا دلایل رفتارهای فرد در ارتباط با مراجع، همکاران و افراد جامعه است.

۲- دومین مؤلفه رفتار اخلاقی، استدلال اخلاقی است: استدلال اخلاقی زمانی است که از بین چند گزینه، یک موقعیت که مناسب ترین است، انتخاب می شود.

۳- سومین مؤلفه رفتار اخلاقی، **تصمیم برای انجام راه حل های اخلاقی** است: یعنی زمانی که یک شخص گزینه ها را ارزیابی کرده است و تعیین می کند که کدام گزینه اخلاقی تر است. سپس شخص باید تصمیم بگیرد که آیا به جلو برود یا نه.

۴- **انجام عمل اخلاقی یعنی تثبیت عمل اخلاقی**، آخرین جزء یا مؤلفه ی فرآیند مدل اخلاقی «رست» است. شخص واقعاً باید عمل اخلاقی را انجام دهد. انجام دادن چنین کاری نوعاً به ویژگی هایی مثل انسجام شخصیت و شجاعت اخلاقی نیاز دارد. افرادی که در این خصوصیات ضعیف هستند ممکن است قبل از این که عمل اخلاقی را انجام دهند و یا زمانی که با مقاومتی مواجه می شوند، تصمیم خود را عوض کنند و یا عقب نشینی نمایند.

نظام نامه های اخلاقی:

نظام نامه ها یا استانداردها و اصول اخلاقی انجمن های حرفه ای از منابع مهم شناسایی رفتار اخلاقی می باشند. این نظام نامه ها، اسامی گوناگونی دارند، اما هدف کلیه آنها ارائه قوانینی است که هدایت اعضای انجمن های علمی را به عهده دارند. برای مثال، در امریکا، مشاوران حرفه ای دارای مجوز (پروانه ی کار) باید اصول اخلاقی و استانداردهای انجمن مشاوره (۱۹۹۵، ۲۰۰۵، ACA)، روان شناسان، اصول اخلاقی انجمن روان شناسی (۲۰۰۲، APA) و مددکاران اجتماعی، اصول اخلاقی انجمن ملی مددکاران اجتماعی (۱۹۹۹، NASW) را مورد استفاده قرار دهند.

اصول اخلاقی:

اگر نظام نامه ی اخلاقی برای حل مسئله ای به اندازه کافی جامع و یا مانع نباشد، باید برای حل آن به سراغ اصول اخلاقی رفت. این اصول برای تصمیم گیری درباره ی موضوعات اخلاقی که همراه با یک دو راهی اخلاقی خاص هستند، به کار می رود.

دو راهی اخلاقی:

عبارت است از موقعیتی که در آن باید از بین احکام اخلاقی متضاد و متناقض یکی را انتخاب کرد. نظام نامه های اخلاقی همیشه راه حل چنین دو راهی هایی را ارائه نمی دهند و یا نمی توانند ارائه دهند. اصول اخلاقی چارچوبی را برای حل دو راهی ها و جهت دهی به تفکر اخلاقی آینده ارائه می دهد.

منبع:

حسینیان، سیمین. (۱۳۸۸). اخلاق در مشاوره و روانشناسی، انتشارات کمال تربیت.